

VANN for 40 år siden

Av John Mikal Raaheim

John Mikal Raaheim er spesialrådgiver i Tekna og redaktør for VANN.

VANN på nett

Som medlem av Vannforeningen kan du søke etter og skrive ut artikler fra tidligere årganger av VANN helt tilbake til de første utgivelsene i 1966. Tjenesten er tilgjengelig via foreningens nettside www.vannforeningen.no.

Våren og sommeren 1970

Etter en kald vinter i hele landet fikk vi i 1970 også en kjølig vår med lite nedbør i de fleste deler av landet. Tromsø fikk den tørreste våren i en 100-års periode. Mens varmegrader og intenst regnvær førte med seg store skader på vegene på Vestlandet. E18 sto i en periode under vann mellom Heskestad og Ualand i Sør-Rogaland. Sommeren ble våt i øst og sør.

Andre nyheter gledet. I Bø i Telemark, i Bodø og på Lillehammer var man glade for at det endelig vedtatt våren 1970 i Stortinget at tre nye distriktshøyskoler skulle plasseres her. Og det var i 1970 at Norge for alvor ble en oljenasjon. Man konstaterte at ”gigantfeltet” som Phillipsgruppen hadde funnet i den norske delen av Nordsjøen var en av de viktigste enkeltbegivenhetene i norsk etterkrigshis-

torie. Vi snakker om Ekofisk-feltet som fra høsten 1969 og utover våren året etter gikk fra å være et ”funn” til å fremstå som en produksjonsklar råstoffkilde.

Men sommeren 1970 ble også historisk på andre måter. I juli samlet 40 bygdefolk fra Eikesdalen og tilreisende naturvernere til aksjon mot den planlagte utbyggingen av Mardølavassdraget. I løpet av noen dager var antallet aksjonister 150, samlet i en teltleir. Blant disse var filosofiprofessor Arne Næss. Teltleiren stengte for vegarbeider i anleggsområdet og Arne Næss var blant dem som til slutt ble båret bort av politiet.

Vannforsyning fra Ilaelva

I vannforeningen og VANN fokuserte man blant annet på vannforsyningen i Trondheim. Byingeniør Gerhard Bjordal hadde holdt foredrag på et møte foreningen arrangerte i Trondheim året før og i nr 2 av VANN for 1970 ble dette publisert. Her fikk vi vite at: ”Det første vannverk i Trondheim ble bygget i 1777. Det var en trerørsledning fra Ilaelva frem til et vannspring på Torvet”. Før dette måtte byens borgere bære sitt vann fra

Ilaelva. Neste store sprang i vannverksutbyggingen i Trondheim kom med stadsingeniør Dahl som da han ble ansatt i 1858 fikk som hovedoppgave å skaffe byen et skikkelig vannverk med vann fra Ilaelva.

I 1970 var Trondheim fortsatt forsynt av vann fra Ilaelva, men også andre vannkilder var koplet til med Jonsvannet som den med størst kapasitet. Til Trondheim hørte nå områder som tidligere var egne kommuner slik som Strinda, Tiller, Leinstrand og Byneset. Fremtidsplanene inneholdt ideer om tunnel fra Selbusjøen til Jonsvann eller som alternativ fra innsjøen Benna sør for Melhus.

Kloakk til Nidelva

Frem til 60-tallet ble avløpsvannet i Trondheim samlet lokalt og sluppet ut i elver og bekker. I sin artikkel i VANN i 1970 ga Bjordal en beskrivelse av det pågående arbeidet med å lage avskjærende ledninger langs bekker og elver frem til den syv kilometer lange kloakktunnelen fra Sluppen og fram til utslippet ved Høvringen. Tunnelarbeidene var i gang og hele anlegget med avskjærende ledninger og tunnel skulle være klart i 1976, ifølge Bjordal i 1970.

Jonsvann til kraftforsyning

På møtet i Trondheim i 69, referert i VANN nr 2 for 1970, presenterte direktør Magne Nordnes fra ”E-verket” planer om å bygge overføringstunnel fra Selbusjøen til Jonsvann og derfra føre vannet til en kraftstasjon ved Ranheim. Slik skulle man kunne avhjelpe problemene med å forsyne Trondheim by med elektrisitet ved toppbelastning. ”Ved full

drift om dagen og full stopp om natten ville dette gi en variasjon på 20 cm i Jonsvannet”, ifølge Nordnes.

Nordnes sitt innlegg ble etterfulgt av en debatt om konsekvensene av et slikt tiltak for Trondheims vannforsyning. Sjefsingeniør Hafner fra Statens institutt for folkehelsen redegjorde for valget av Jonsvannet som vannforsyningskilde og hevdet at: ”... oppholdstiden i Jonsvannet ville bli redusert fra 10 år til noen måneder. Vannet ville derved få karakter av Nidelvann, ...”

Slam i drikkevannet

VANN nr 2 for 1970 inneholdt dessuten en artikkel av sivilingeniør Kari Ormerod fra NIVA om slam i drikkevann. Ormerod går innledningsvis tilbake til Aristoteles beskrivelse av fenomenet i urene brønner. Aristoteles beskriver urenheter på vannoverflaten i disse brønnene slik: ”Først er det hvitaktig, så blir det svart, siden blodrødt. Noen fargeflekker er bevegelige, og i vannskorpen henger det små byggverk som det senere pleier å komme insekter med vinger ut av”.

Kari Ormerods versjon av samme fenomen var i 1970: ”.. en hvitaktig hinne av svovelbakterier, siden utfelt (svart) jernsulfid, og til slutt for eksempel jernbakterier med utfelt jernoksyd, og bevegelige røde mygglarver. Insektenes kom ut av pupper som hang i vannets overflate”.

Ormerods artikkel fra 1970 anbefales.

Hva ellers ...

I mars 1970 fant det første møtet mellom vesttyske og østtyske regjeringsjefer sted da Willy Brandt møtte Willi Stoph i

Kassel i Vest-Tyskland. Senere samme år fikk man også en såkalt normaliseringsavtale mellom Vest-Tyskland og Sovjetunionen. Landene ble enige om å avstå fra bruk av militær makt. Den kalde krigen var ikke fullt så kald lenger.

World Trade senter var under bygging i New Yorks havneområde. De første leieboerne skulle flytte inn til nyttår og i 1973 når hele komplekset skulle stå ferdig ville det huse like mange mennesker som på den tiden bodde i Drammen i Norge. Norge ble nummer tre i B-puljen i Ishokey-VM etter USA og Vest-Tyskland. Sovjet vant A-puljen foran Sverige.

Kilder

Bjordal, Gerhard. "Oversikt over vannforsyning og kloakkering i Trondheim". *VANN nr 2 1970*.

Bjørnsen, Bjørn. *Norge etter 1945*. J.W. Cappelen Forlag 1975.

Bjørbek, Gustav. *Norsk vær i 100 år*. Teknologisk Forlag 1994.

Myhrstad, Jan Aug. "Jonsvann – Vannverk og/eller Kraftverk?". Et møtereferat i *VANN nr 2 1970*.

Ormerod, Kari S. "Oversikt over vannforsyning og kloakkering i Trondheim". *VANN nr 2 1970*.

Hvem Hva Hvor 1971. Chr. Schibsteds Forlag, Oslo 1970.